

Tone Pavček

MALE DRAGOTINE GOSPOSKEGA DUHA

(H knjigi za 75.-letnico Nika Koširja)

Pisati o Niku Koširju ni ne lahka ne preprosta stvar. Če se vseeno štlum v ta posel, je še najpoprej zaradi ljubeznivega značaja in iskrega duha tega moža, ne nazadnje pa tudi zaradi njegovega, ne manj iskrega in ljubeznivega pisanja. Oboje me že mnogo let polni z radostjo in če je sprva veljala moja pozornost (in občudovanje) predvsem človeku gosposkega duha in ostre, a plemenite besede ter odličnemu prevajalcu, je kmalu, še za mojih službenih let pri Cankarjevi založbi, stopil vstric s prvim še pisatelj Košir, zame ne manj prijeten in zanimiv, pa sem kot urednik in bralec z zadovoljstvom jemal zase dragotine njegovega peresa. Zato mi je v čast, da pišem o njem za njegov, ne čisto okrogel, a vendar kar lep jubilej.

Pišem in mislim na človeka, ki je posegel ne tako neopazno s kritično, a razumno modro besedo v svoj čas in pustil v njem svojo sled. O človeku, o katerem je zaradi njegove prenicljivosti in široke razgledanosti, a ne manj zaradi njegovega sprejemanja vrednot življenja lepo reči in misliti, da je naš sodobnik. Da je tu, čeprav nekje bolj ob strani, da te njegova beseda lahko zmeraj doseže in ali pomiri ali ustvarjalno vznemiri, in da je kakor doslej še zmeraj možno pričakovati in dočakati od njega še ničkoliko prijetnih literarnih in drugačnih presenečenj. Pišem torej bolj s srcem kot z umom, da bi še komu približal ne samo bliščavo, a tudi tegobe, iz katerih raste svetloba njegovega sveta, pišem, kot da sobesedujem z njim in z njegovim pisanjem in še malo mi ni mar tako imenovanih kritičnih esejističnih pravil, ki naj bi se jih moral držati. Kajti: čeprav je res, da naj bi spremnica k izbranim novelam celovito in polno zaokrožila predvsem pisateljsko, a tudi človeško podobo jubilaranta, ni nič manj res, da je o človeku, ki nam je blizu ali celo po svojih vrlinah kar vzor, težko sploh pisati, kaj šele po zasluženju, podobno kot je zmeraj teže opisovati lepo, vredno, veselo kakor zlo, negativnost ali sploh razne človeško značilne nečednosti. Lépo, vredno preprosto tako poimenuješ in je opravljeno. A tokrat mi je vnaprej jasno, da v Koširjevem primeru, pa najsi gre prav tako za lépo in vredno, ne bo šlo ne tako krotko in ne tako kratko. In prav je tako.

Niko Košir je izjemno redka in draga slovenska osebnost in ne manj ljubezniva osebnost slovenske književnosti.

Po študiju je rožmanist in humanist po srcu in pameti, partizan iz čistega uporniškega rodoljubja. Po vojni je bil najpoprej častnikar, potem srednješolski in univerzitetni učitelj, vseskozi pa imeniten prevajalec, še zlasti iz španščine, kjer njegovi mojstrski prevodi mojstrijo slovensko besedo in pojejo z njim in z njo, to besedo, hvalo in slavo gibčnosti, prožnosti in vsezmožnosti jezika, ki ga nam je dala stvarnica kot organ duše za izrekanje stvari zemlje in neba. Potem pa se je nekako nenadejano, mimogrede in brez kakšnega hrupa, vendar nekako samoumevno in

samozavestno postavil v vrsto slovenskih pripovednikov. Tako samoumevno, mirno, naravno kakor mine poletna vročica, kakor se poleže v krvi strast, pa se samouživaška samo še použiva v sebi in spominja norosti preteklega časa, tako pomirjačo, razumevajočo pride modrec, skušen od prehojene življenjske poti, že malo proti jeseni, in razklada svoja čuda: nisem sejal v veter ne gradil v pesek, pa sem, čeprav nisem znal prav sejati (žita, ne duha!) požel svoj nekaj na svoji njivi. Tu je, poskusite in ne glejte na obseg in veličino; če ni veliko, je vse moje in dano iz srca za srce. In glej: nihče ga ni izrinil iz vrste pripovednikov ali mu karkoli poočital. Nasprotno: z nehlinjenim priznanjem so ga sprejeli medse različni ugledni možje peresa, kakor sta na primer Zidar ali Rebula, spregledala ga ni, sicer ne ravno najbolj ostrovidna kritika in sprejeli so ga bralci. Nekako kakor nekdanji starosta slovenskih pripovednikov Danilo Lokar je tudi Niko Košir že po lepem številu let prišel med bralce kot pisateljsko presenečenje. Ni polnil sicer predalov, kot je to desetletja počel Danilo Lokar, a mu je podobna snov dozorevala v prekatih srca bodisi kot pripoved, bodisi kot zgodba, izpoved, spomin ali kot obračun s preteklostjo. Tako prihajajo kot lepo jesensko cvetje med nas že nekaj let zapovrstjo knjige od darežljivih rok Nika Koširja.

Reči je treba takoj na začetku in stvar še podčrtati: Koširjevo pripovedništvo ni iz literature in zaradi literature; je zrela pripoved zrelega moža o tistem, kar je od nekdanj srčika umetnosti – o vsesilni sili, ki oblikuje ljudi in stvari in poravnava izstavljene in ne manj nenapisane račune po svojih večnih zakonitostih, ki se na žalost ne sprašujejo zmeraj ne o pravičnosti in ne o krivici – o življenju torej. Pisatelj je tisti, ki naj te življenjske silnice in te sile razume in jih zapisuje po zakonih umetnosti in po nareku navdiha. Košir se po tem ravna.

A če sem že omenil Danila Lokarja, moram hkrati opozoriti na razlike med njima, pa najsi oba premišljeno in skrbno, z odgovornostjo do besede in sobesednikov – bralcev zajemata iz svojega tolmana biti, iz globeli, kjer je večina njunega časa – preteklost, je Lokarjevo pero pri tem svobodnejše tudi za fabuliranje, za portretiranje tujih usod in značajev, pa četudi se tudi on najraje suče v svoji intimno osebni doživljajski sferi. Košir ostaja na svojem in pri svojem: doživetja, spoznanja, videnja dogodkov in ljudi, ki so se vtisnili vanj, je tisto, kar zdaj on, pisec, vrača v neko drugo, knjižno življenje. Ne torej kakšno romaneskno fabuliranje zgodb in tudi ne, vsaj ne v večini, novelistično zaokroževanje pripovedi okrog ene osebnosti ali problema, ampak nizanje drobcev iz zakladnice spomina in doživetij v pisateljski mozaik, ki nam, sestavljen v impresivno celoto – kolikor jo je že doslej postavil pred nas – kaže presenetljivo natančno in zanimivo podobo časa. Kajti: vsaka resnejša presoja postopkov Koširjevega pisanja pokaže predvsem na prav ti dve značilnosti: na poudarjeno vlogo pisca samega v vsem pripovedovanju, njegovo zavzetost za resničnost pripovedi in ne manj, nemara še bolj, za slog in kakovost zapisanega. Tudi v tem se družijo Košir z dobrimi pisci stilisti naše književnosti, saj mu je večni pisateljski »kako« izredno pomemben. Zato naj namesto nadaljnega umovanja raje preprosto zapišem po sloganu, da je slog človek, in zaradi njegove ljubezni tudi in predvsem do velikega Španca, avtorja Zglednih novel, da so po slogu in ne le zaradi njega tudi Koširjeve pripovedi – zgledne.

A pripovedi, novele, črtice so manjši del Koširjevega pisanja, resda najbolj literarno izraziti in polni. Večji del v dosedanji, ne tako majhni književni beri zavzemajo spomini. Ah, ne! Nikakor ne gre za tisto vrsto spominov, ki hoče zadržati potomcem življenjsko pomembnost in funkcionsko pomembnost zapisovalca: Košir je preveč skeptika in modrijana v eni osebi, da bi se ujel na ništrc puhle samohvale ali lažne vere goljufivega upa, da bi tekmoval s stvarnikom, čeprav

kajpak skuša pustiti za sabo bežno sled begotnega življenja. Ali kakor sam pravi v svoji zadnji knjigi Simfonija slovesa, da je opazoval in gledal, kako se »počasi grenka čaša življenja polni« in ujel v besede pričevanje o begu let in zbežanosti časa, še preden se je čaša napolnila do vrha in razbila.

Skromen, kakor tisti, ki veliko ve in je veliko videl, da lahko pove nekaj malega o času in sebi, pravi, da v njegovem življenju ni bilo kaj posebno zanimivega in še manj znamenitega. Če vseeno popisuje, spet ne manj skromno zatrjuje, je to predvsem zaradi izjemnega časa, »v katerem sem živel, in zaradi izjemnih dogodkov, ki jih je ta čas prinašal«.

Po teh zamejitvah, ki jih je Košir kakor kakšne omejitvene znake postavil svoji memoarski literaturi, bi celo lahko sklepali, da se avtor res zadovoljuje s popisovanjem le zanimivih dogodkov in vsem znanih velikih zgodb našega burnega, hrupnega, surovega in v mnogih pogledih usodnega časa. Nič od tega ali le zelo zelo malo. Le kakor dahnjena silhueta ozadja za sliko, kjer je v prvem planu vse drugo prej kot tako imenovano objektivno veliko dogajanje. V ospredju je majhno, ki je največje: človek, zvečine pisec sam, njegovo doživljanje stisk, tegob in nasilja pa tudi junaštva in poniglavosti časa. Morda je z zgodovinske perspektive res ta posameznik nepomemben, je pa v svojem edinem življenju in času edini subjekt, ki lahko v pripovedi da svojo avtentično podobo svojega časa. Še zlasti, če je ta posameznik razumnik, ki ni letal k nebotičnim sanjam, a zgodaj okusil sad spoznanja in se uprl tako hlapčevski poslušnosti, kot je vse življenje vztrajal v »užitku, ki je bil v nekaterih hudih časih po vojni že pravo razkošje, da o vsem misli s svojo glavo«, potem so ti in taki spomini kakor pripoved o večnih zakonih življenja, popisani z ljubeznivo naklonjenostjo silam, ki uravnavajo tek stvari, in s kritično presojo modreca, ki mnogo razume, še več dopušča in ne tako malo odpušča.

Pišem o svojih dogodivščinah in tegobah, pravi v eni svojih knjig in ta poudarek na tegobah nikakor ni naključen. Ni jih malo, ki so priznavali bolečini, da je kri ustvarjalnosti, tako so tudi Koširjeve tegobe, bodisi da so po volji zlih bogov, malih in velikih, ali kar zaradi topoumnosti ljudi, ki jih videva vsepovsod, ali ne nazadnje po sili značaja, kakršnega že imaš in ti je, vse prej kot slab, kakor Koširju, umerjen po duši in telesu. Samoten potohodec, ki je bil že v otroštvu »najmanj tečen, če so ga puščali samega«, se je kljub zavodskim družčinam in partizanskim tovarišijam uglasil na samoto, na višino in dolžino njene homerske mere.

Med dvema željama – materino, da bi pel novo mašo, in očetovo, da bi postal oficir – ni izbral nobene, a je ostal nekako obema zapisan: oficirski časti pogumnega poštenjaka in visokemu brevirju lepih umetnosti. O tem zgovorno pripovedujejo njegovi spominski zapisi, tako tisti na otroška in mladeniška kot na vojna in poveljna leta. Iz zapisov na otroštvo se je izluščila kot zgodba smrt stare mame v izjemno lepi pripovedi Dežnik in palica v knjigi Odsvitanja, še več je dobila pripovedno obliko doživetij in spoznanj iz vojnega časa, medtem ko so spominski zapisi o drugem času zanimivi predvsem kot hkratni izris oblikovanja njegovih življenjskih potez in karakterističnih znamenj časa. Tako je na moč poučna pripoved o njegovih dijaških letih v zavodu, kjer je bil pouk izvrsten, vzgoja pa ideološko in nepedagoško pritlehna, kjer se je navadil železnega reda učenja, ni pa se privadil zaprtosti in večkratni ozkosti konvikta, saj ni prenesel pretvarjanja, hlimbe, ovadustva vrstnikov ne ozkosrčnosti vzgojiteljev, pa ga je prav ta in taka »vzgoja« vzgajala v drugačnem, bolj liberalno anarhističnem duhu. Nemara je prav zato sprejel boj z licemerci in ponižavci in z vsakršnim zaplotništvom, da bi ostal vseskozi vnet za poštenost in zdravo razsodnost. Za samotne, a svetle zvezde, ki sijejo v vseh, tudi v še tako surovih in temnih časih, in katerih svetloba odseva tudi v človeku, da bi z njo čaral med ljudmi

kakor bog, pa najsi še tako malo in hipno. V tem znamenju je mogoče brati tudi Koširjeve knjige spominov in spominjanja.

Vojna je eno izmed temeljnih doživetij Nika Koširja in ne manj središčna tema njegovega pripovedništva.

Košir pripada neki, ne preveč srečni generaciji, ki je prav pred veliko vojno prišla do svojih zaprtih vrat in ji je vojna naložila na še ne zadosti utrjena ramena vse breme odgovornosti in dolga do sebe in soljudi. Sila časa je silila k odločitvam in k prezgodnji zrelosti; iz nje so prišli ljudje – če so ostali živi – spremenjeni, z izkušnjo, ki te zaznamuje za zmeraj, pa bodisi v dobrem ali v zlu. Kot svobodoljubben in svobodomiseln človek je rodoljubje Košir stavil nad obrobnostjo ideoloških razlik in na vprašanje o svojih državljanskih dolžnostih odgovoril tako, da se je zavojevalcu in napadalcu uprl z orožjem v roki kot partizan. »Če sem hotel ostati sebi zvest, sem se moral nehati sprenevedati. Imel sem že nekaj čez triindvajset let; bolj in bolj se mi je zdelo poniževalno, da bi se še enkrat brez odpora dal strpati v zapor ali v internacijo, ali celo, da bi postal kaka naključna, nesmiselna žrtev.« In se je odločil. Tako je 616 dni partizanal.

Koširjevo pripovedništvo o partizanskem času opredeljujeta dve značilnosti: izris osebne skušnje ob vojnih dogodkih in prav tako svojski pogled na človeški, intimni, osebni detalj v kroniki vojnih dni. Temu bi lahko rekel tudi lirične meditacije osebne pripovedi v dramatični epiki. A prav ta pristop s svojim zanesljivim, psihološko natančnim opisom drobca zunaj in znotraj človeka osvetli s posebno individualno svetlobo celoto; odvzema dogajanju ne le enkratnost kakšne veličastnosti in zgodovinskosti, a jo ob vsem razumevanju usodnosti polaga v pravo človeško mero, uokvirja v resnično tragično občutenje posameznika in njegovega življenja v vojskinem času. (Košir, ki mi je odkril Unamuna in njegovo Tragično občutenje življenja, že ve, čemu sem si, z razumevanjem za veliko in s hvaležnostjo za njegovo delo, zatekel k tej in taki definiciji.)

Če sem zapisal veliko besedo tragičnost, je nisem rabil v kakršnemkoli prenesenem pomenu herojstva, a prav nasprotno: osebna, človeška, individualna tragika bivanja pod silnimi silami časa, na prepihu zgodovine, je tista pisateljska in osebna vrednost teh pripovedi, ki jim obljublja preživetje. Košir nekako mirno in samozavestno, kot da ne ve za nič velikega, a ve, da je prav to, o čemer piše, lahko veliko, pripoveduje svojo partizansko zgodbo in ob njej izrisuje s prenicljivo vestnostjo in odkritosrčnostjo pentagram časa, kot se je vrisal z ognjem in mečem, s pogumom in strahom, s sovraštvom, a ne manj tudi z vero v pravičnost v tem ali onem soborcu tedaj in še pozneje. Vozli časa so zapletli in zadržali marsikatero zanko tudi okrog nedolžnega vratu – Košir ve to in vidi in potem, če ne naravnost, pa vendar dovolj očitno za neslepe oči, popiše.

Ne manj so režimski pajki zapletali v mnoge vozle mreže in jih skušali zadržati po vojni. Košir, kot pripoveduje v svojih zgodbah, je bil blizu temu, a je v hudih kasnih štiridesetih letih ušel – samotni potohodec – z novinarskega prepaha in od udbovske bližine učil v Stično in potem na univerzo. A skušnja je bila tako silna in boleča, da jo je bilo treba zapisati in si vsaj tako pomiriti in očistiti svojo vest. Ni se pustil moralno umazati in ni se dal spraviti v kakršenkoli, vemo kakšen, uradno zaželeni red: duh je hotel biti svoboden in prost, pa najsi tudi za ceno pregnanstva na obrobje, v stišanost duhovnega brevirja sobesedovanja ob prebiranju in prevajanju velikanov, ki so, čeprav v svojem, drugačnem času, ne tako malo vedeli povedati tudi o vicanju svojih daljnih potomcev. In Košir je to njihovo pripoved po svoje povzel in nadaljeval. Tako piše tudi o žalostnih stvareh žalostnega časa naše polpreteklosti, ki bi mu lahko rekli, kot sam pravi, če že ne kraljestvo teme, vsaj kralje-

stvo, ko so potemnele in izgubile sleherni ceno mnoge človeške vrline. Ti zapisi so nekakšni grenki sadeži resnice, ne samo njegove, tudi naše skupne. Tako stopa individualna pisateljska resnica tudi v tem primeru, kot zmeraj v resnični umetnosti, iz osebne na skupno splošno raven in je njena govorica jezik skupnosti.

Zgodbe za svojo jubilejno knjigo je avtor izbral iz doslej objavljenih knjig in jo naslovil po eni izmed novel v Odsvitanih *Vračanja in druge zgodbe*. Izbor je obšel ne najmanj pomemben in ne najmanjši del Koširjevega pripovedništva: izpustil je tako knjigo, kot so spominski portretni zapisi o sodobnikih, domačih in tujih osebnostih umetniškega sveta – *Srečanja s sodobniki*, izpustil meditativne, v srčiko stvari in biti segajoče zapise iz knjig *Čas računov* in *Postržki iz miznice*, prav tako ne upošteva dveh partizanskih knjig *Prigode stražarja Primoža* in *Mojih 616 partizanskih dni* ter zadnje, v ubrane življenjske stavke komponirane *Simfonije slovesa*. Tako so za to knjigo ostale le izbrane novele iz *Odsvitanih*, *Temnih lis* in iz revijalnih objav.

Kakorkoli: izbor je gorenjsko skop in kritičsko oster. Kakor da hoče avtor pokazati predvsem svoj najbolj čisti leposlovni del. Tega pa nudi v prikupni široki raznovrstnosti motivov in ne manj v različnosti slogovnih prijemov v samem pisanju.

Že uvodna zgodba *Vračanja* je ne le značilna uvertura v pisateljsko orkestracijo Koširjevih pripovedi, marveč tudi zgleden primer njegovega načina večplastnosti opisovanja življenja. Široka panorama različnosti človeških usod, ki jih pisatelj spoznava na svojih obiskih po vojni, je kontrastna in presenetljiva slika, kako pisatelj srečuje smrt tam, kjer je pričakoval življenje, trpko radost bivanja tam, kjer je bil prepričan, da je soborec padel že med vojno, sooča se s krutostjo in nepreračunljivostjo življenja, pa tudi z njegovo neizprosno veličino. In kakor bi hotel reči, da je človek človek, ker upa in obupuje kakor Bog, ki se je učlovečil in trpel na Oljski gori, Košir hrani svoj up pred obupnostjo srečevanj s smrtjo ali tegobo življenja na svojih obiskih in se ne odloči za še en, od vsega začetka zamišljeni obisk: svojih dobrotnikov v Italiji, od katerih je v njem svetlo od njihove dobrote in njegove hvaležnosti; strah pred morebitno nesrečo teh dobrih ljudi ga odvrča od potovanja, ali drugače rečeno: bolje je živeti mirno, čeprav v nevednosti z lepimi starimi spomini kakor z vedenjem, v katerem je doma nesreča.

Tudi druga, ne manj značilna zgodba *Obisk v taborišču* govori o podobni metodi pisanja: soočenje različnosti za skupno sliko, le da gre pri tej zgodbi za osvetlitev z različnih zornih kotov enega samega istega dogodka. Če je bila v *Vračanjih* sprva le ena sama želja obiskati stare znance, vrniti se k njim, je potem usoda zvrhana in nepričakovano navrgla v vsak obisk polno nepričakovane različnosti, je v Obisku princip podobne relativnosti drugačen, nekako rašomonsko zanimivejši. V ospredju je subjektivnost gledanja na isti dogodek, ko se osnovnemu pogledu jeznega taboriščnika na sprenevedavost in hinavščino obiska cerkvenega dostojanstvenika v gonarskem taborišču pridružita še dva pogleda z druge strani: nuncijev in taboriščnega oficirja. Inventivna pisateljska kompozicija in ne manj pisateljska modrost, ki se ne zadovoljuje ne s črno-belim slikanjem ne z eno stranjo resnice, je vodila v treh optikah resničnejšo in pisateljsko zanimivejšo sliko nekega objektivnega dogodka. Po pravilu kajpak, ki je za Koširja staro in zmeraj veljavno: resnica nima samo enega obraza in zmeraj je treba poseči globlje, vase in v dogajanje, da se pripita k resničnemu videnju ali celo k spoznanju.

K temu pa se lahko, kot nas v nekaterih zgodbah te knjige prepričuje avtor, pride tudi po poti ironije, humorja, v jeziku, ki diši po premetenosti starih mojstrov in ki se zateka v izmišljenost preizkušenih stilnih obrazcev, da bi prek teh ovinkov sproščeno in neobremenjujoče govoril naravnost o naših narobe vrlinah. Taki sta

zgodbi iz čilskega osvobodilnega gibanja *Zgodovinska zasluga* in še bolj ironično duhovita kulturniška freska *Firdusijev praznik*. Košir dokazuje z njima svoj pretanjen, fini posluh za ironijo, za komičnost, za ljubeznivo norčevanje iz naših zgodovinskih kulturnih dogodkov in zaslužnikov, ne da bi bil, gosposki žlahtnež, pri tem žaljiv ali banalno preprost. *Zgodovinska zasluga* se norčuje, a tudi trpko priča o namišljenih zaslugah posameznih velmož, ki jih tudi v našem, ne le v čilskem osvobodilnem boju ni manjkalo, *Firdusijev praznik* pa ostaja ena najmarkantnejših slik našega čaščenja živih ob Prešernovem prazniku.

In tako bi lahko obnavljal zgodbo za zgodbo, vsako v njeni drugačnosti in s posebnim pisateljskim pristopom napisano. A naj ostane za odkrivanje (in presenečenje) tudi nekaj za bralce, pa magari mnogi te zgodbe že poznajo, saj v tej novi zgradbi knjige kot v novi stavbi duha zvenijo nekako drugače, domala novo.

Rad pa bi in zdi se mi, da moram, rekel besedo o slogu tega Koširjevega pisanja. Nekaj je bilo res že povedano ob pisateljski metodi nekaterih novel te knjige, manj pa o poglavitnih slogovnih značilnostih Koširja pripovednika tako v spominskih zapisih kot v novelistiki.

Košir ne muči besed z zaumnostjo in ne obremenjuje svojih stavkov s kakšnim modernističnim zamegljevanjem. Jasnost, na katero je, odkritosrčnež in iskalec resničnih vrednosti, stremel vse življenje, se razliva v žarnih odtenkih tudi v njegovi prozi. Ti odtenki zdaj presvetljujejo snov samo, zdaj ji kot smiselni podtoni dodajajo novih razsežnosti, vseskozi pa srečno dvigujejo realnost življenja v svet književnosti, v novo simbolno in izpovedno polnost. Slog, ki bi mu lahko rekli tudi poetični realizem, čeprav je v njem več modrostnih spoznanj kot poetičnih slik, odslkava predvsem avtorjev odnos do življenja; iz realnih stvari sveta, osvetljenih zmeraj z osebno noto bodisi razumnika ali pisca, a navadno kar obeh skupaj in zmeraj z osebno noto prizadetosti, izrisuje tok neustavljivega življenja, ki odpravlja, a tudi pušča sledi v pesku dni, v šumu časa. Avtor stoji kakor na bregu tega toka, privlači ga, a se ga – kakor hudega – tudi brani, vseeno pa nemara prav zaradi te distance ujame v svoje zapise tako ta šum časa kot nestalno stalnost samega toka. Če sem malo prej zapisal, da se umika življenju v samoto, tudi na obrobje (kaj je, če je v tebi veselje, pravzaprav to zaničevano obrobje?!), je treba reči, da je znal v odločilnih trenutkih biti še kako odločen in celo bojevit in ne malo te razboritosti sili tudi v njegovo pisanje. Poglavitno pa vseeno ostaja: Košir je avtor, ki verjame v svoje ideje in skuša svojo resnico ustvariti sam bodisi v življenju ali v književnosti.

Manj zadržan in kritično skeptičen, kakršen je v opisovanju dogodkov življenja, je Košir v jeziku. Z neko neiskano razkošnostjo beseduje s starimi dobrimi besedami in z njihovim koreninjenjem, druguje z jezikovnimi figurami, ki smo jih domala že pozabili, in vešče kleše po Cankarjevem pravilu, da piše kratke stavke tisti, ki dolgih ne zna, mojstrsko izpeljane kaskade besedja, stavčnih podredij in zvez, kot bi mu sukali pero kakšni dobri stari mojstri, pri katerih se je – kot prevajalec – tudi sam mojstril. Tudi glede tega je moč ponoviti epiteton o zglednosti tega pisanja, ki je bil že izrečen. Po pravici in zasluženju.

Čas, ki ga popisuje Niko Košir, je bil teman in skrivnosten, z grozo in veličino in še z marsičem vrhano napolnjen. Ob branju zgodb te knjige bomo, kakor da ob nas stoji nekakšen svetli angel, videli, da se temota redči in da nam je čas, ki je del tudi naše preteklosti, bližji in razumljivejši. Po pisateljevi zaslugi. Naj mu za to rečem, ko že praznuje jubilej: Hvala in Ad multos annos!